

SUDJELOVANJE JAVNOSTI U UPRAVLJANJU ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA U HRVATSKOJ

– stanje i preporuke za budućnost

*Informing and involving public in protected areas management in Croatia
- state of the game and recommendations for the future*

**PROJEKT
“ODGOVORNO ZA PRIRODU”**

Projekt Odgovorno za prirodu /Responsible for Nature
financira Europska unija i sufinancira i Ured za udruge Vlade RH.

SAŽETAK

Uspješnu zaštitu prirode moguće je postići jedino uz aktivan angažman svih članova društva te osobito lokalne zajednice koja živi u zaštićenom području. Sudjelovanje javnosti u zaštiti prirode ima svoju zakonsku podlogu u međunarodnom zakonodavstvu, posebice Arhuškoj konvenciji kao i u hrvatskom zakonodavstvu, prvenstveno u Zakonu o zaštiti prirode i Zakonu o zaštiti okoliša. S druge strane sudjelovanje javnosti u upravljanju zaštićenim područjima kao najvrjednijim dijelovima prirode, prepoznato je kao važan alat za postizanje učinkovite zaštite ovih područja. Upravo se zato, kroz projekt „Odgovorno za prirodu“, nastojalo utvrditi koja je razina i kvaliteta sudjelovanja javnosti u radu zaštićenih područja u Hrvatskoj, koje su eventualne prepreke, a koje dobrobiti uključivanja. Kao rezultat izrađen je dokument „Sudjelovanje javnosti u upravljanju zaštićenim područjima u Hrvatskoj – stanje i preporuke za budućnost“. Dokument je nastao na temelju provedene analize razine informiranja i uključivanja javnosti u upravljanje zaštićenim područjima te rezultata radioničkog dijela međusektorskog seminara održanog u okviru projekta. Prikazani su metodologija i ključni rezultati spomenete analize kao i metodologija izrade preporuka za sudjelovanje javnosti u okviru seminara. Iznesena su mišljenja sudionika seminara, predstavnika organizacija civilnoga društva, javnih ustanova za zaštićena područja te ostalih dionika u zaštiti prirode, vezano za trenutnu razinu provedbe sudjelovanja javnosti. Očekujemo da će pojedine preporuke biti primijenjene od strane različitih dionika uključenih u zaštitu prirode. Na taj način će projekt „Odgovorno za prirodu“ i ovaj dokument kao jedan od rezultata projekta, doprinijeti poboljšanju sudjelovanja javnosti u zaštiti prirode. U konačnici, u skladu s pozitivnim iskustvima u svijetu, obuhvatnije uključivanje javnosti doprinijet će kvalitetnijoj i učinkovitijoj zaštiti prirode u Hrvatskoj.

UVOD

Dvogodišnji projekt „Odgovorno za prirodu“ započeo je 11. studenog 2015. godine. Udruga Sunce je nositelj projekta, Udruga BIOM, Društvo Marjan te Ekonomski fakultet iz Splita su partneri na projektu. Pravni fakultet iz Splita suradnik je na projektu.

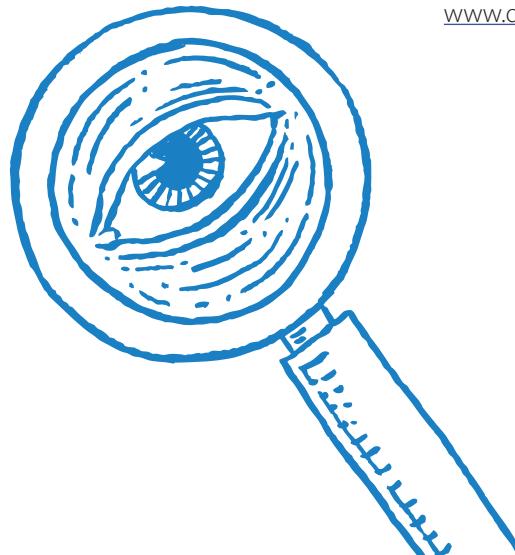
Opci cilj projekta je doprinijeti povećanju razine transparentnosti i učinkovitosti u upravljanju prirodnim resursima u Hrvatskoj. Jedan od specifičnih ciljeva projekta je *povećati transparentnost rada ustanova odgovornih za upravljanje prirodnim resursima i poboljšati sudjelovanje javnosti kao temelj za otvoreno upravljanje i borbu protiv korupcije u upravljanju prirodnim resursima.*

U svrhu ostvarenja ovog specifičnog cilja predviđeno je nekoliko aktivnosti između ostalih i one usmjerene k javnim ustanovama za upravljanje zaštićenim područjima u Hrvatskoj. Tako je provedena **analiza trenutne razine informiranja i uključivanja javnosti u upravljanje zaštićenim područjima**. Rezultati analize predstavljeni su na **nacionalnom seminaru** održanom u ožujku 2017. u Zagrebu. U ovom dokumentu prikazani su najznačajniji rezultati analize kao i preporuke sudionika seminara. **Svrha ovog dokumenta je unaprijediti sudjelovanje javnosti u zaštiti prirode, na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, te podijeliti iskustva i na međunarodnoj razini.** Stoga je dokument namijenjen svim dionicima u ovim procesima, predstavnicima javnih ustanova za zaštitu prirode, nadležnim institucijama (Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, županijski upravni odjeli), okolišnim organizacijama te zainteresiranim građanima. Dokument je u pdf formi dostupan u engleskoj i hrvatskoj verziji na mrežnim stranicama:

www.sunce-st.org

www.biom.hr

www.drustvomarjan.hr

ANALIZA TRENU TNE RAZINE INFORMIRANJA I UKLJUČIVANJA JAVNOSTI U UPRAVLJANJE ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA

Metodologija

Prvi korak u provedbi analize trenutne razine informiranja i uključivanja javnosti u upravljanje zaštićenim područjima bio je pregled mrežnih stranica svih javnih ustanova za zaštićena područja u Hrvatskoj. Pregled je izvršen putem zadanoog upitnika izrađenog u suradnji Udruge Sunce i BIOM uz pomoć tvrtke Prizma CPI d.o.o. koja je putem projekta angažirana za ovu uslugu. Upitnikom se provjeravalo imaju li javne ustanove obvezne dokumente dostupne na svojim mrežnim stranicama te dodatne dokumente i informacije koje se mogu pružiti građanima. Također, procijenjeno je koliko je bilo lako pronaći navedene dokumente, kao i preglednost i transparentnost mrežnih stranica općenito. Kako bi napravili pregled koji odražava „pristup običnog građanina“ pregled su izvršili studenti Ekonomskog fakulteta u okviru programa društveno korisnog učenja¹. Pregled mrežnih stranica je izvršen tijekom travnja 2016. godine. Po završetku pregleda provedeni su intervjuji s predstavnicima javnih ustanova za upravljanje zaštićenim područjima, također putem zadanoog vodiča. Intervjuiranje su provele udruge BIOM i Sunce u razdoblju od lipnja do rujna 2016. godine. Važno je napomenuti kako je pregled mrežnih stranica te potom intervjuiranje za sve javne ustanove, odnosno županijske, lokalne i javne ustanove koje upravljaju parkovima prirode i nacionalnim parkovima, izvršeno primjenom istog vodiča bez obzira na različitosti ustanova, a koje se odnose na upravljanje i organizaciju, nadležnosti i odgovornosti². Stoga su i rezultati obrađeni imajući u vidu različite tipove institucija.

Rezultati analize sudjelovanja javnosti u radu zaštićenih područja

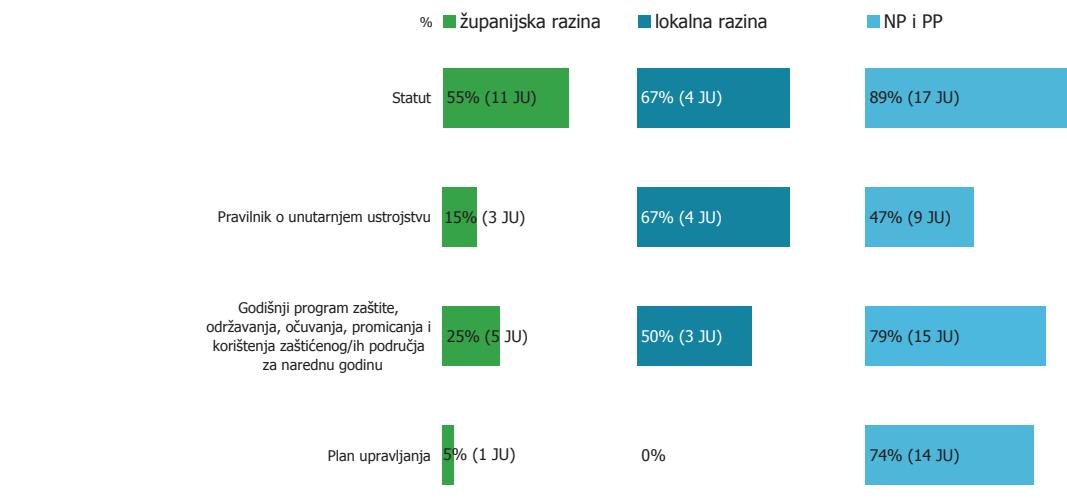
Pregled mrežnih stranica³

U vrijeme istraživanja na mrežnim stranicama svih javnih ustanova nisu bili dostupni obvezni dokumenti poput Statuta, Pravilnika o unutarnjem ustrojstvu, finansijskih izvještaja i dr., što je vidljivo iz donjih prikaza na Slici 1. i Slici 2. Također, pregled je pokazao da još uvijek **dvije javne ustanove na županijskoj razini** u Hrvatskoj **nemaju vlastitu mrežnu stranicu**.

¹ Razvoj programa društveno korisnog učenja također je jedna od aktivnosti projekta „Odgovorno za prirodu“. Osnovni cilj uspostave programa društveno korisnog učenja za studente Ekonomskog fakulteta je povećanje participacije mladih u društvu kroz uključivanje u aktivnosti povezane s praćenjem upravljanja prirodnim resursima i javnim dobrima.

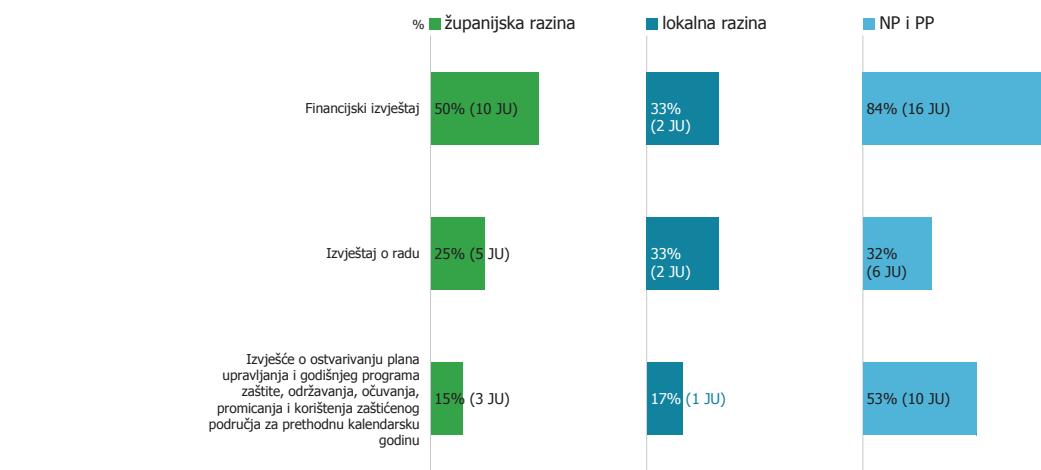
² U Hrvatskoj postoje tri tipa javnih ustanova za zaštićena područja. Javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima na lokalnoj razini, županijskoj razini te javne ustanove osnovane za upravljanje parkovima prirode i nacionalnim parkovima. Lokalne javne ustanove osnivaju gradovi/općine te su nadležne za upravljanje određenim zaštićenim područjem na području grada/općine. Ukupno je 6 ovakvih javnih ustanova. Županijske javne ustanove osnovane su od strane županija te su nadležne za upravljanje zaštićenim područjima na njihovu području, uključujući ekološku mrežu, a isključujući parkove prirode i nacionalne parkove. Ukupno je 20 ovakvih ustanova. Parkovima prirode i nacionalnim parkovima upravljaju javne ustanove osnovane od strane Vlade RH, te je ukupno 8 javnih ustanova za upravljanje nacionalnim parkovima te 11 za upravljanje parkovima prirode.

³ Zbog ograničenog obima dokumenta, prikazan je dio rezultata istraživanja mrežnih stranica, a cjeloviti upitnik kao i rezultati po pojedinim pitanjima dostupni su na zahtjev.

Slika 1. Dostupnost osnovnih dokumenata upravljanja na mrežnim stranicama

Procjena transparentnosti mrežnih stranica javnih ustanova, njihove jasnoće i razumljivosti vidljiva je iz Slike 3.

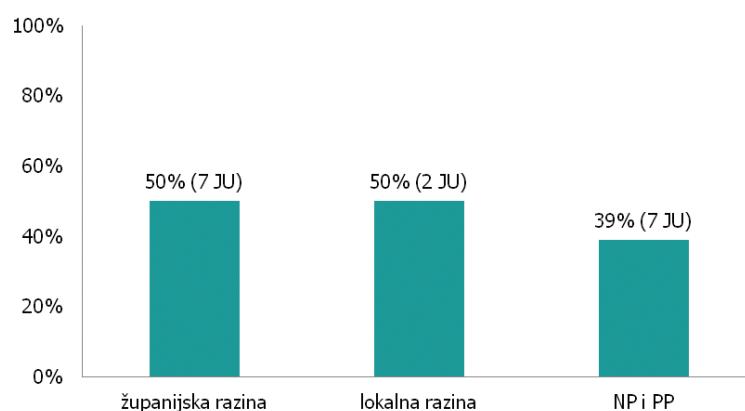

Slika 2. Dostupnost izvještaja na mrežnim stranicama

Slika 3. Procjena transparentnosti mrežnih stranica
(skala 1 do 5)

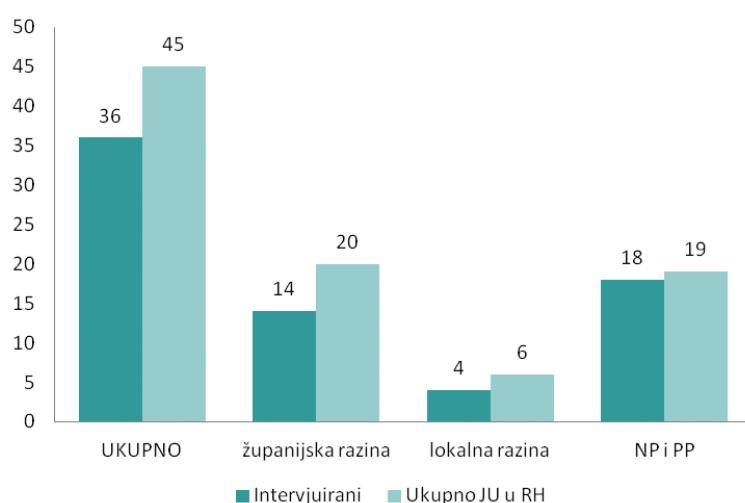
Ono što je evidentno iz pregleda mrežnih stranica je da **javne ustanove nadležne za upravljanje nacionalnim parkovima i parkovima prirode prednjače u pružanju informacija građanima o svom radu i djelovanju putem mrežnih stranica**, iako i kod ovih ustanova postoji prostor za poboljšanje. Jedan od mogućih razloga tomu je odgovornost jednoj instituciji Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, dok su županijske i lokalne javne ustanove odgovorne različitim županijama te se samim time praksa i načini upravljanja stranicama te osiguravanje transparentnosti putem istih razlikuje od županije do županije. Također, uočeno je kako je otvorenost vlasti na lokalnim razinama niža nego kada se radi o nacionalnim tijelima vlasti. Važno je istaknuti da je tijekom intervjuiranja ispitanici imaju li javne ustanove dovoljno finansijskih i ljudskih resursa za održavanje mrežne stranice (Slika 4.). Iako javne ustanove nacionalnih parkova i parkova prirode prednjače po pružanju informacija putem mrežnih stranica tek 39% ispitanika procijenilo je kako imaju dostatna sredstva, dok je nedostatak sredstava i ljudskih resursa za održavanje mrežnih stranica procijenjen kod 50% intervjuiranih županijskih i 50% lokalnih javnih ustanova.

Slika 4. Udio javnih ustanova koje su procijenile da imaju dovoljno finansijskih i ljudskih resursa za održavanje mrežne stranice

Intervjuiranje

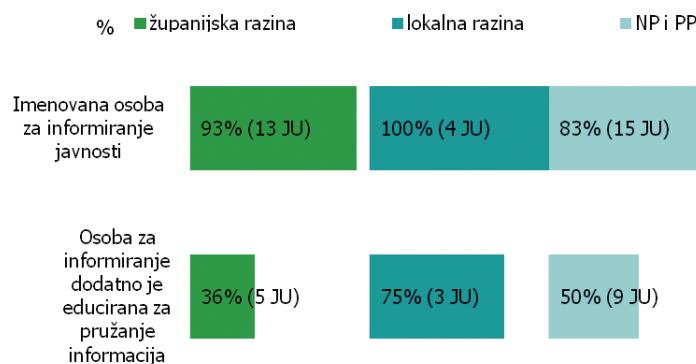
Na sudjelovanje u intervjuiranju pozvane su sve javne ustanove u Hrvatskoj. Ukupno je u intervjuiranju sudjelovalo 36 javnih ustanova od 45 (Slika 5.) što iznosi 80%. Podaci prikazani na donjim slikama odnose se na ove javne ustanove. provedba intervjuja bila je dugotrajan proces dijelom i zbog intervjuiranja ljeti kada je veliki dio javnih ustanova zauzeti aktivnostima povezanimi s turističkom sezonom.

Slika 5. Ukupan broj ustanova i broj ustanova koje su se odazvale istraživanju

Prosječna ocjena kvalitete suradnje s javnim ustanovama tijekom intervjuiranja na skali od 1 do 5 (gdje 1 znači vrlo loša suradnja, a 5 odlična) je 3,51, a što je procijenjeno od strane osoba koje su intervjuirale javne ustanove. Iako su intervjujani kvalitativna metoda, obzirom na relativno ograničenu veličinu populacije intervjuiranih javnih ustanova te iznimno dobar odaziv ustanova na sudjelovanje u ovom dijelu istraživačkog projekta (od 66 % do 90% ustanova koje su se odazvale, ovisno o promatranoj razini djelovanja javih ustanova), zaključeno je kako je prikladno u sklopu samih intervju postaviti i pitanja kvantitativne prirode, odnosno kvantificirati informacije prikupljene dubinskim intervjuima.

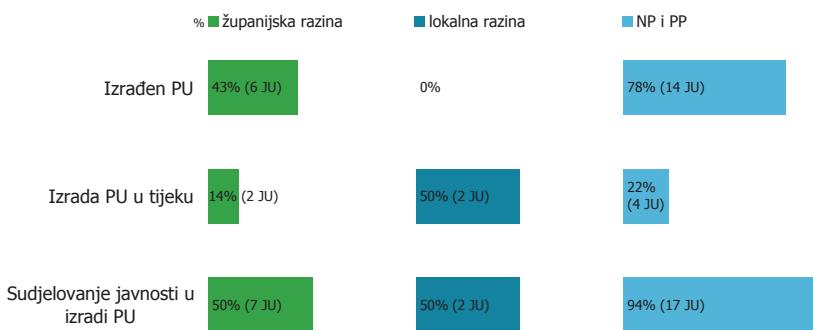
Intervjuiranjem se utvrdilo imaju li javne ustanove imenovanu **osobu za informiranje javnosti** kao što je to vidljivo na Slici 6., a što je obveza temeljem članka 13. Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 25/13, 85/15). Međutim, značajan broj imenovanih osoba pri intervjuiranim javnim ustanovama nije prošao edukaciju za ovu ulogu što je također vidljivo iz Slike 6., a što može biti važna prepreka u kvalitetnom provođenju informiranja javnosti.

Slika 6. Osoba za informiranje javnosti

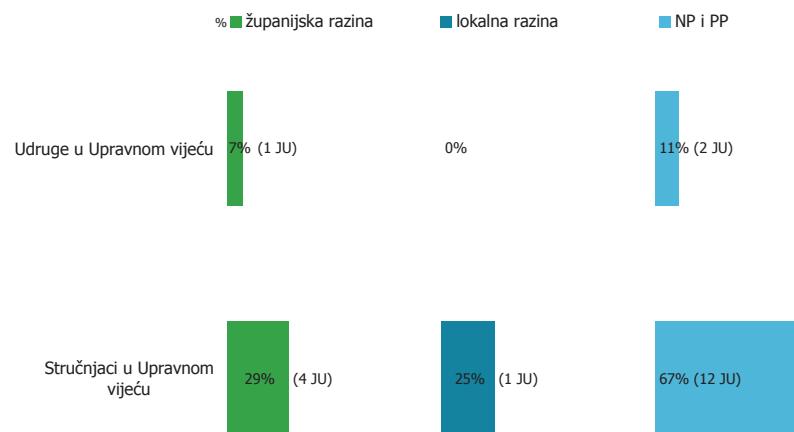
Sve intervjuirane javne ustanove na lokalnoj razini te na razini parkova prirode i nacionalnih parkova izjavile su kako **uključuju javnost** u procese donošenja dokumenata, dok je na razini županijskih ustanova to izjavilo 57% javnih ustanova (8 ustanova). Ipak, ovdje je važno napomenuti i razliku koju su same županijske javne ustanove istaknule. Naime, kod organizacije sudjelovanja javnosti u različitim procesima, a vezano uz rad županijskih ustanova nadležna je županija. Također velik broj intervjuiranih je naglasio kako se javnost uključuje i za one dokumente sukladno zakonskim propisima.

Planovi upravljanja temeljni su dokumenti za upravljanje zaštićenim područjima, a izrađuju se temeljem članka 138. Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13). Dosadašnja praksa u svijetu pokazala je kako upravo donošenje Planova upravljanja na participativan način doprinosi njihovoј kasnijoj uspješnijoj provedbi. Stoga je jedan od predmeta analize bio vezan uz planove upravljanja. Na Slici 7. vidljivo je koliko je u vrijeme intervjuiranja bilo izrađenih planova, planova čija je izrada u tijeku te koliko je javnih ustanova s različitim razinama uključilo javnost u izradu planova upravljanja. Valja istaknuti kako je svih 14 izrađenih planova upravljanja nacionalnim parkovima i parkovima prirode dostupno na mrežnim stranicama njihovih javnih ustanova dok se na mrežnim stranicama županijskih javnih ustanova nalazi samo 1 od ukupno izrađenih 6 planova.

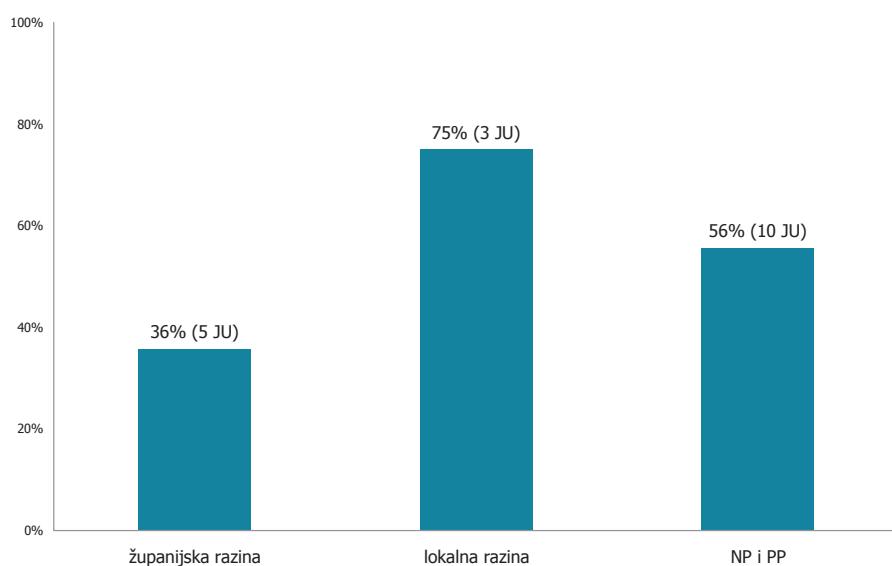
Slika 7. Izrađeni planovi upravljanja (PU), izrada u tijeku i sudjelovanje javnosti

Prema odgovorima dobivenim tijekom intervjuiranja, u **upravnim vijećima** javnih ustanova za zaštitu prirode pretežno se nalaze predstavnici političkih stranaka. Ipak, dio članova odnosi se i na stručne osobe za zaštitu prirode, često predstavnike HAOP-a, Ministarstva, različitih fakulteta i dr. U samo tri upravna vijeća nalaze se i predstavnici udruga, ali koji su svoju ulogu u vijeću stekli upravo na temelju stručnosti u području zaštite prirode te su uglavnom delegirani kao pojedinci, a ne kao službeni predstavnici udruga. Udio stručnih osoba te udruga po različitim vrstama javnih ustanova vidljiv je na Slici 8. Po uključivanju stručnjaka ponovno prednjače javne ustanove nacionalnih parkova i parkova prirode.

Slika 8. Sastav upravnih vijeća

Kada se razmatraju odgovori vezani uz financiranje sudjelovanja javnosti (Slika 9.) iz popratnih komentara intervjua je vidljivo kako velik dio javnih ustanova, od onih koje su istaknule da izdvajaju sredstva, zapravo izdvaja sredstva za educiranje i informiranje javnosti, a ne za sudjelovanje javnosti (npr. anketiranja mišljenja, organizacija fokus grupa, rad suradničkih vijeća, organizacija javnih rasprava i sl.).

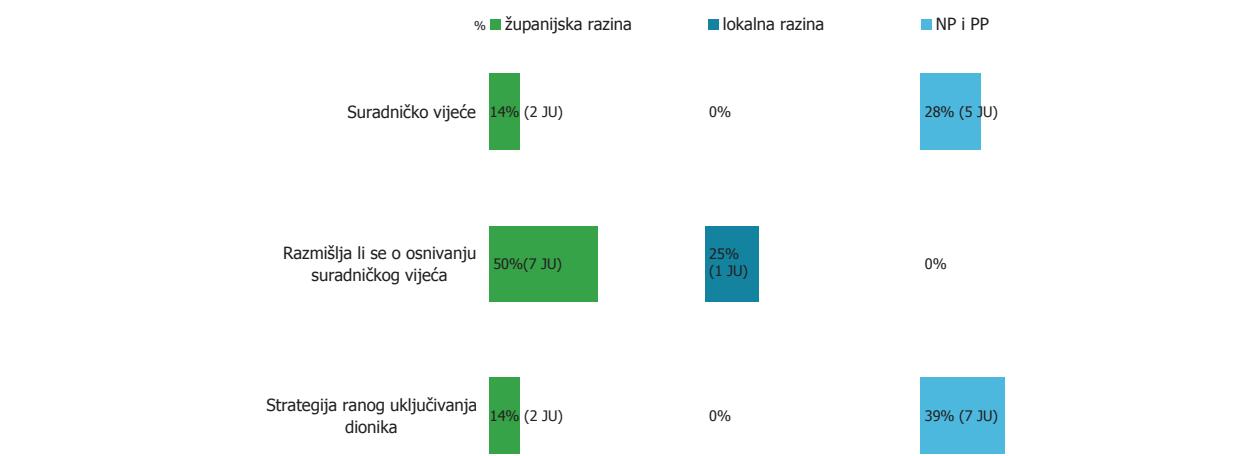

Slika 9. Izdvajanje finansijskih sredstava za sudjelovanje javnosti

Ustanove koje ne izdvajaju finansijska sredstva istaknule su kao razlog manjak ljudskih kapaciteta za organizaciju sudjelovanja javnosti, ali i mišljenje kako nije potrebno uključivati javnost.

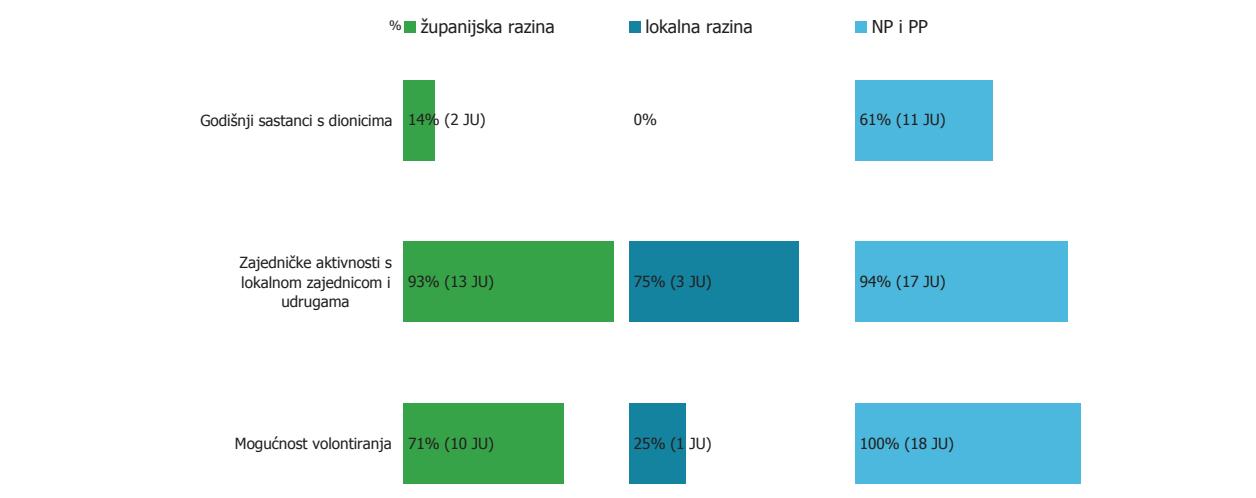
Suradnička vijeća prepoznata su na međunarodnoj razini kao odličan način uključivanja lokalnih zajednica u upravljanje zaštićenim područjima. Stoga je ispitano u kojoj mjeri javne ustanove koriste ovaj prepoznat alat i model za uključivanje lokalne zajednice u upravljanje zaštićenim područjima. Također, ispitano je postoji li strategija ranog

uključivanja dionika. Zanimljivo je da je najveći broj suradničkih vijeća među intervjuiranim ustanovama uspostavljen na razini javnih ustanova koje upravljaju parkovima prirode i nacionalnim parkovima. Ipak, na pitanje razmišlja li se o osnivanju ovakvog vijeća čak 7 županijskih ustanova istaknuto je interes. S druge strane nije zabilježen interes niti kod jednog nacionalnog parka ili parka prirode koji još nema suradničko vijeće. Rezultati su prikazani na Slici 10. Tijekom provedbe projekta, a nakon intervjuiranja, saznali smo da je broj suradničkih vijeća i veći, budući da jedna od županijskih javnih ustanova⁴ također ima uspostavljeno vijeće, međutim nažalost nije sudjelovala u intervjuiranju. Ovoliki broj uspostavljenih suradničkih vijeća dijelom je i rezultat projekata usmjerenih na jačanje suradnje i sudjelovanja javnosti u zaštiti prirode i okoliša, a koje su organizacije civilnoga društva provodile od kraja 2013. do 2015. godine u okviru IPA programa „Support Structures for CSOs at the Regional Level“. Prioriteti ovog programa bili su jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva za rješavanje lokalnih problema u partnerstvima s tijelima lokalnih vlasti, povećanje civilnog angažmana građana te razvoj inovativnih modela suradnje organizacija civilnoga društva, građana i lokalnih uprava u zajedničkom rješavanju lokalnih problema.

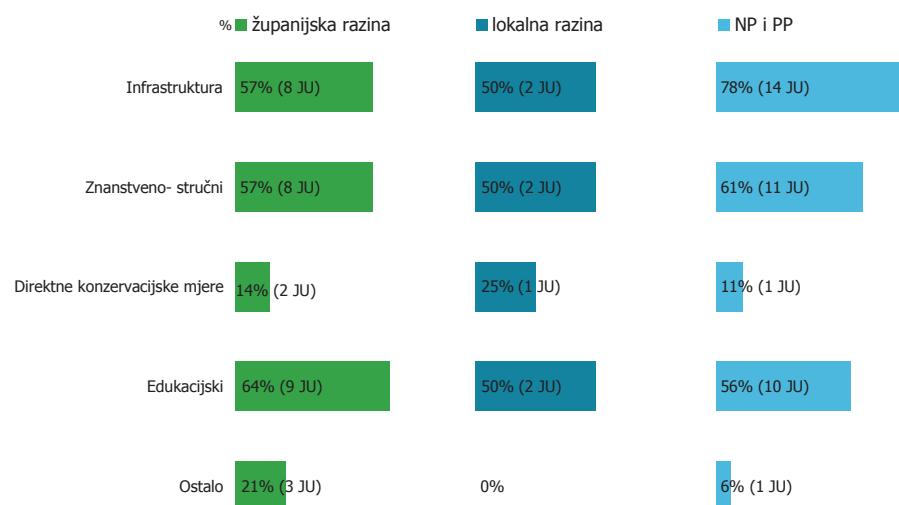
Slika 10. Suradnička vijeće i rano uključivanje dionika

Intervjui su dali odgovore i na pitanja povezana s provođenjem **zajedničkih aktivnosti** s lokalnom zajednicom i udrušama, osiguravanjem mogućnosti **volontiranja** u javnoj ustanovi te održavanjem **godišnjih sastanaka s dionicima** (Slika 11.). Pozitivno je da velika većina intervjuiranih javnih ustanova provodi zajedničke aktivnosti te pruža mogućnosti volontiranja. Ovo je djelomično i rezultat uspostavljenih volonterskih programa za nacionalne parkove i parkove prirode u okviru „Projekta integracije u EU Natura 2000 – NIP“ Ministarstva zaštite okoliša i energetike koji je provođen 2015. i 2016. godine. U okviru ovog projekta Udruga Sunce bila je podugovorena za pružanje podrške parkovima prirode i nacionalnim parkovima u uspostavi sustava volontiranja i razvoju volonterskih programa.

Slika 11. Godišnji sastanci s dionicima, zajedničke aktivnosti s lokalnom zajednicom i udrušama i mogućnost volontiranja

Tijekom intervjuiranja javne ustanove pružile su odgovore i na pitanja o projektima koje provode. Pojedini **projekti** upravo su povezani s uključivanjem javnosti i osnivanjem različitih suradničkih vijeća. Ipak, većina projekta koje su ustanove istaknule je povezana s razvojem infrastrukture. Ono što zabrinjava je manjak projekata usmjerenih na direktnе konzervacijske mjere i zaštitu područja (Slika 12.).

Slika 12. Dosadašnji projekti javnih ustanova

Ispitana su i mišljenja povezana s **preporukama za unaprjeđenje sudjelovanja javnosti u upravljanju zaštićenim područjima, kao i povećanjem dostupnosti informacija** vezanih uz rad ustanova te je velik broj intervjuiranih predstavnika ustanova istaknuto svoja mišljenja. Ove su preporuke razmatrane i raspravljane u okviru zajedničkog seminara (vidi poglavlje Preporuke sa seminara). Nalazi preporuka prikupljenih putem intervjuiranja te onih na seminaru sažeto su prikazani u poglavljiju Zaključci i preporuke ovog dokumenta.

REZULTATI SEMINARA

Rezultati analize sudjelovanja javnosti u radu zaštićenih područja predstavljeni su u okviru seminara „Sudjelovanje javnosti u radu zaštićenih područja“ koji je održan 09. ožujka 2017. u Zagrebu. Na seminaru je prisustvovalo ukupno 60 sudionika, među kojima predstavnici 19 javnih ustanova nadležnih za zaštitu prirode u Hrvatskoj⁵, 5 organizacija civilnoga društva⁶, Ministarstva zaštite okoliša i energetike, Hrvatske agencije za okoliš i prirodu te predstavnici javne ustanove Škocjanske Jame iz Slovenije u svojstvu izlagača. Zanimljivo je da su na seminaru sudjelovali predstavnici tri javne ustanove koje nisu sudjelovale u intervjuiranju i to po jedna s lokalne, županijske i razine parkova prirode i nacionalnih parkova. Osim s rezultatima analize, u okviru seminara sudionici su se upoznali s iskustvima rada suradničkog vijeća Javne ustanove Želeni prsten iz Zagrebačke županije, iskustvima sudjelovanja OCD-a u izradi strateških dokumenta i radu javnih ustanova, izazovima i iskustvima povezanim s uključivanjem dionika u procese planiranja upravljanja. Nadalje, prezentirani su novi modeli uključivanja javnosti provedeni u zaštićenom području Škocjanske Jame u Sloveniji. Hrvatska agencija za okoliš i prirodu prezentirala je strukturirani pristup uključivanju dionika. Predstavnici udruga Sunce i BIOM upoznali su sudionike s iskustvima u sudskoj praksi kao mehanizmu sudjelovanja javnosti, dok je predstavnik Ministarstva zaštite okoliša i energetike sudionicima seminara održao izlaganje povezano sa sudjelovanjem javnosti kroz iskustva inspekcije zaštite prirode.

5 Javne ustanove (JU) koje su sudjelovale na seminaru: JU Nacionalni park Paklenica, JU Natura Jadera (Zadarska županija), JU Maksimir (Grad Zagreb), JU Natura Histrica (Istarska županija), JU Park prirode Biokovo, JU za upravljanje Park šumom Marjan (Grad Split), JU Nacionalni park Brijuni, JU Priroda dubrovačko neretvanska, Park prirode Vransko jezero, JU Želeni prsten Zagrebačke županije, JU Koprivničko-križevačka županija, JU Park prirode Medvednica, JU Bjelovarsko Bilogorska županija, JU Nacionalni park Kornati, JU Nacionalni park Mljet, JU Park prirode Telašćica, JU Natura Viva (Karlovачka županija), JU Park prirode Žumberak Samoborsko gorje, JU Nacionalni park Sjeverni Velebit

6 Organizacije civilnoga društva koje su sudjelovale na seminaru: Udruga Sunce (Split), Društvo Marjan (Split), Udruga BIOM (Zagreb), Brodsko ekološko društvo (Slavonski Brod), WWF Adria (Zagreb).

Metodologija

U drugom dijelu seminara kroz raspravu sudionika razmatrana su bitna pitanja povezana sa sudjelovanjem javnosti u zaštiti prirode, iz prizme prisutnih predstavnika različitih sektora. Korištena je participativna metoda World Café kao prikladna metoda za razmjenu znanja i ideja među većim brojem sudionika. U opuštenoj atmosferi, kroz nekoliko ciklusa razgovora potaknut je kreativan proces s ciljem razvijanja novih ideja, stjecanja novih spoznaja i pronalaženja mogućnosti djelovanja. Tako su svi sudionici razmijenili ideje, iskustva i znanja povezana sa sljedećim pitanjima:

1. Koje su prednosti i nedostaci sudjelovanja javnosti u zaštiti prirode?
2. Zbog čega je važna suradnja javnih ustanova (JU) i organizacija civilnog društva (OCD)?
3. Kako pristupiti organizaciji sudjelovanja javnosti da bi bilo učinkovito?
4. Koje su prednosti i nedostaci uključivanja javnosti putem suradničkih vijeća?
5. Kako unaprijediti suradnju javnih ustanova i građana s inspekциjom zaštite prirode?

Fokus sudionika bio je i na predlaganju rješenja za pojedine uočene nedostatke. Potom su svi sudionici u plenumu potvrdili nalaze grupa, a na temelju kojih su izrađene preporuke. Donosimo zaključke i preporuke po pojedinim pitanjima.

1. Koje su prednosti i nedostaci sudjelovanja javnosti u zaštiti prirode?

Prednosti

Uključivanje i sudjelovanje javnosti ocijenjeno je kao dobitak za sve. Sudionici su istaknuli kako sudjelovanje javnosti olakšava provođenje aktivnosti zaštite prirode na terenu, omogućava brži protok informacija, prikupljanje informacija s terena i ponekad brže donošenje odluka. Istovremeno se povećava i motiviranost javnosti za zaštitu prirode. Također, otvara mogućnosti uviđanja novih perspektiva za pojedine probleme. Osiguravanjem podrške javnosti jača se i legitimitet pojedinih odluka, kao i njihova komunikacija prema drugim sektorima, a istovremeno se jača povjerenje i pozitivan stav javnosti prema javnim ustanovama koje upravljaju zaštićenim područjima. Proveden postupak sudjelovanja javnosti garantira stručnost odluke, ali i njenu kasniju lakšu provedivost. Sudjelovanje javnosti također doprinosi edukaciji javnosti, odnosno približavanju stručne terminologije. Javnost koja je jednom imala priliku sudjelovati u nekom procesu prenosi iskustvo na nove dionike. Kada se javnost uključuje u izradu planova dolazi i do poistovjećivanja s odlukama što olakšava njihovu provedbu. Postupci uključivanja javnosti doprinose većoj transparentnosti ustanove te u konačnici demokratizaciji društva.

Nedostaci

Postupak uključivanja javnosti zahtjeva vrijeme što dovodi do usporavanja procesa donošenja odluka, iako u nekim slučajevima može i ubrzati, a što je vidljivo u prethodno navedenim prednostima. S druge strane u pojedinim slučajevima evidentan je nedovoljan interes javnosti za sudjelovanje. Poštivanje minimalnih zakonskih procedura dovodi do primjene nedostatnih metoda u komunikaciji s javnosti, dok slijepo poštivanje formi usporava postupke. Dodatno, ponekad su osobe koje vode postupak nedovoljno educirane te se postupak uključivanja javnosti ne provodi promišljeno.

Uočeno je kako često neinformiranost javnosti o nadležnosti donosioca odluke dovodi do pogrešnih zaključaka o obvezama i prozivanju istih što potpiruje nezadovoljstvo kod ostatka javnosti. Javnost ponekad zloupotrebljava pravo na pristup informacijama, a ponekad privatni interesi blokiraju donošenje odluka. Evidentna je nedovoljna zainteresiranost medija za ovu problematiku jer okoliš najčešće nije dovoljno atraktivna tema.

2. Zbog čega je važna suradnja javnih ustanova (JU) i organizacija civilnog društva (OCD)?

Zajednički zaključak sudionika bio je „zajedno smo jači“. Tijekom vježbe sudionici su istaknuli komplementarnost javnih ustanova i okolišnih OCD-a u radu za zaštitu prirode kao i njihov sinergijski doprinos ovom cilju te misiji i viziji kako okolišnih OCD-a tako i javnih ustanova. Istaknuto je kako se kroz suradnju i zajedničke projekte mogu privući donacije za financiranje i javnih ustanova i OCD-a te istovremeno štedjeti na javnim sredstvima. Kroz suradnju razmjenjuju se stručna znanja, kao i gledišta. OCD mogu okupiti dionike, bilo za uključivanje u proces, bilo za organizaciju otpora protiv nepovoljnih odluka nadležnog ministarstva ili županijskih tijela, predstavljati određene dioničke skupine, djelovati kao motivatori, te kao „oči i uši“ na terenu. OCD imaju određenu razinu fleksibilnosti u svom djelovanju, jer nisu vezani uz zahtjevne procedure, neovisni su, dinamični i prilagodljivi, umreženi, nositelji avangardnih i inovativnih ideja i pristupa. Također mogu biti potpora javnim ustanovama. OCD su identificirani i kao stručni suradnici za pojedinu pitanja. Stručna podrška koju pojedine okolišne organizacije mogu pružiti vezana je uz razna pitanja u kojima su se iste specijalizirale poput pravnih pitanja, bioloških, pitanja upravljanja te raznih drugih aspekata rada. OCD mogu biti korektivni faktor javnim ustanovama u donošenju odluka i provođenju zaštite, ublažiti politički pritisak na JU, olakšati komunikaciju sa širom javnosti, djelovati kao spona između JU i lokalnog stanovništva, facilitirati procese i komunikaciju između JU i nadležnog ministarstva, prenijeti iskustva i probleme među javnim ustanovama. S druge strane JU mogu „kanalizirati“ kritične informacije prema OCD koje takvim informacijama mogu izvršiti pritisak na državnu upravu. Okolišni OCD-i također mogu dizati tužbe u slučajevima narušavanja vrijednosti zaštićenih područja.

3. Kako pristupiti organizaciji sudjelovanja javnosti da bi bilo učinkovito?

Zajednički zaključak je kako je organizaciji sudjelovanja javnosti potrebno pristupiti **strateški, proaktivno i lokalno te napraviti dugoročan plan sudjelovanja javnosti**. Potrebno je provoditi ciljanu komunikaciju prema interesnoj skupini kako bi ih se potaknulo na uključivanje. S druge strane potrebno je obuhvatiti što veći broj različitih skupina dionika, uključujući i one koji su za, kao i one koji su protiv pojedinih odluka/zahvata/rješenja. Učinkovito sudjelovanje javnosti treba biti usmjereni na dogovor s dionicima i postizanje kompromisa, jer se jedino tako mogu postići dugoročni ciljevi zaštite prirode. Represivne mjere ocijenjene su kao neuspješne. Kako bi se postiglo učinkovito sudjelovanje javnosti neophodno je pronaći vrijeme i kapacitete, ljudske i materijalne za planirani pristup. Također, uključivanje javnosti treba postaviti kao prioritet. Zaključeno je kako udruge mogu biti spona između javnih ustanova i lokalne zajednice te je prepoznata važnost njihove podrške radu javnih ustanova, a koju je stoga potrebno steći. Mogući načini su poziv udrugama putem medija za sudjelovanje u izradi planova upravljanja, kao i **uključivanje udruga**, uz ostale predstavnike lokalne zajednice, u tijelo koje izrađuje plan upravljanja. **Organiziranje različitih manifestacija** zajedno s udrugama također je prepoznato kao korisno za produbljivanje suradnje. Kod pristupa lokalnoj zajednici istaknuto je kako je bitno pronaći pozitivnu i korisnu temu koja je bitna lokalnoj zajednici i na taj način ih privući, pronaći pozitivne emocije i graditi lokalni patriotizam za prirodnu baštinu. Uvođenje javnih priznanja i nagrada, podržavanje lokalnih inicijativa te poticaji lokalnom stanovništvu, ali s ciljem kasnijeg osiguravanja samoodrživosti prepoznati su načini za izgradnju suradnje i općenito pozitivnog društvenog okruženja.

Osnivanje odbora i vijeća prepoznato je kao učinkovit alat za postizanje uključivanja javnosti. Dionici dobivaju na važnosti čime se povećava motivacija za sudjelovanjem. Za unaprjeđenje rada ovih vijeća predlaže se izrada izvještaja o radu krajem godine kao i plana rada za iduću godinu, a koji se predlažu nadležnoj javnoj ustanovi. Više o radu ovih vijeća raspravljalo se pod pitanjem 4.

Načini provođenja **komunikacije** prepoznati su kao iznimno bitni za postizanje učinkovitog sudjelovanja javnosti te su stoga sudionici raspravljali i o ovome. Zaključeno je kako je važno prilagoditi procese i načine komunikacije lokalnoj zajednici, okupiti dionike, prezentirati što se želi te obavezno tražiti povratne informacije. Potrebno je izvještavati o radu, ali na razini primjerenoj lokalnoj zajednici. Zaključeno je kako se informiranje uglavnom provodi preko mrežnih stranica i medija, pojedine javne ustanove rade press kolegij župana za informiranje o aktivnosti. Također, sudionici su istaknuli kako, iako postoji potreba za održavanjem sastanaka s lokalnom zajednicom, isti se ne organiziraju.

Kao **jedan od ključnih čimbenika** za postizanje učinkovitog sudjelovanja javnosti prepoznata je **ekdukacija** i to lokalne i šire javnosti o demokraciji, građanskom odgoju, načinima komunikacije i suočavanja, uključujući i edukaciju djelatnika javnih ustanova. Sudionici su istaknuli kako je s edukacijom nužno krenuti od malih mogu; vrtića i škola te je stoga prepoznata važnost uspostavljanja i održavanja suradnje javnih ustanova s vrtićima, školama i sveučilištima. Obilježavanje važnih datuma u zaštiti prirode putem javnih događanja te organiziranje dana otvorenih vrata prepoznati su kao korisni u edukaciji javnosti. Također, pojedini sudionici istaknuli su kako je potrebno osmisli program edukacije za djecu i odrasle, a koji bi za lokalno stanovništvo trebao biti besplatan.

4. Koje su prednosti i nedostatci uključivanja javnosti putem suradničkih vijeća?

Na međunarodnoj razini prepoznata je nužnost uključivanja lokalnih zajednica u upravljanje zaštićenim područjima, a suradnička vijeća su upravo jedan od takvih alata. **Suradnička vijeća predstavljaju tijela koja čine dionicizirani za održivo korištenje zaštićenih područja s posebnim naglaskom na lokalnu zajednicu.** Cilj osnivanja suradničkog vijeća je jačanje uloge lokalne zajednice u upravljanju i planiranju održivog razvoja, kao i unapređenje medusektorske suradnje i komunikacije između institucija i lokalne zajednice te promicanje transparentnosti i društvene odgovornosti. Vijeća djeluju na strateškom planiranju održivog razvoja te implementaciji aktivnosti u provedbi strateških dokumenata. Rad vijeća temelji se na principu nestranačkog, neprofitnog i transparentnog djelovanja te usmjerenoj radu za opće javno dobro.⁷

Kroz istraživanje u okviru projekta utvrđeno je kako 7 javnih ustanova ima iskustvo u radu suradničkih vijeća, od čega dvije na županijskoj razini, a 4 na razini parkova prirode te 1 ustanova na razini nacionalnih parkova⁸. Odnosno 19% intervjuiranih ustanova potvrdilo je postojanje suradničkih vijeća na svom području. Kod ustanova na lokalnoj razini nema uspostavljenih vijeća. Važno je napomenuti kako je intervjuiranje ukazalo i na određeno nerazumijevanje dijela ustanova vezano uz značenje i ulogu suradničkih vijeća, stoga je provođenje daljnje edukacije u vidu različitih radionica i seminara te osiguravanje materijala, poput ovog dokumenta, od iznimne važnosti.

Tijekom intervjuiranja i seminara identificirane su prednosti osnivanja suradničkih vijeća, interes javnih ustanova za njihovim uspostavljanjem te ključne prepreke za isto, a koje su najvećim dijelom vezane uz promišljanja o nedostatku kadrovskih kapaciteta.

Prednosti

Prednosti suradničkih vijeća uklapaju se u prednosti sudjelovanja općenito (vidi 1. pitanje). Tako je istaknuto kako suradnička vijeća omogućuju **razmjenu iskustava** odnosno više pogleda, perspektiva, ideja i izbjegavanje uskog pogleda na problematiku. Nadalje, suradnička vijeća potiču kod lokalnog stanovništva **osjećaj pripadnosti zajednici**. Naime, lokalno stanovništvo se osjeća uključenim i uvaženim pa je time i spremnije na pomoći te suradnju u drugim aspektima rada JU i zajedničkom postizanju upravljačkih ciljeva. Podizanje svijesti i uključivanje lokalnog stanovništva u zaštitu prirode doprinosi stvaranju osjećaja ponosa i odgovornosti, odnosno "svi štite zajedno". Suradničko vijeće doprinosi boljem razumijevanju rada JU, **povećanju transparentnosti** te predstavlja dugoročni most između institucija i lokalnog stanovništva. Podjednakim uključivanjem u rad suradničkih vijeća utjecajnih i manje utjecajnih dionika pokazuje se kako je kod donošenja odluka koje utječu na različite skupine svačiji glas jednako važan. Suradničko vijeće omogućuje **pravovremeno informiranje** obje strane; lokalno stanovništvo zna kakve se odluke, koje ih se direktno tiču, donose, a JU ima bolji uvid u situaciju na terenu. Suradnička vijeća omogućuju veći doseg pri distribuciji informacija i olakšanu komunikaciju s dionicima. Ako su u vijeću ključne osobe koje komuniciraju s određenim skupinama u lokalnoj zajednici, one se mnogo bolje informiraju o aktivnostima JU. Kako bi se istaknute prednosti osnivanja i rada vijeća zaista i realizirale nužno je dobro organizirati rad vijeća.

Nedostaci

Temeljem iskustva rada uspostavljenih suradničkih vijeća u Hrvatskoj te na seminaru prezentiranog primjera iz Slovenije, tijekom radioničkog dijela seminara identificirani su i nedostaci povezani s radom ovakvih vijeća, pri čemu su se sudionici usmjerili i na moguća rješenja za prevladavanje uočenih nedostataka. Istaknuto je kako vijeća nisu zakonski formalizirana te kako prava i obveze članova suradničkih vijeća nisu definirani i nemaju zakonsku težinu što može predstavljati potencijalni izvor problema u provedbi odluka. Ne postoji definirani mehanizam donošenja odluka; npr. u kojim slučajevima će se odluka suradničkog vijeća donijeti/odbiti/usvojiti odnosno na koji će se način odluka/sugestija uzeti u obzir. Kao rješenje za ove nedostatke predloženo je donošenje neke vrste Pravilnika o radu vijeća. Važno je napomenuti kako pojedina vijeća uspostavljena u Hrvatskoj imaju smjernice za rad⁹, međutim, ono što se pokazalo kao problem je provođenje odluka koje nisu u nadležnosti samog vijeća. Dio nedostataka povezan je sa samim članovima

7 Zajedno za prirodu i okoliš - Priručnik za aktivno građanstvo u zaštiti okoliša i suradnju između lokalne samouprave i građana, Udruga Sunce, Split, 2015. godine

8 Između 36 intervjuiranih JU sljedeće su istaknule kako imaju vijeća: Javna ustanova "Natura Slavonica", Brodsko-posavska županija (<http://natura-slavonica.hr/hr/>), JU Zeleni prsten, Zagrebačka županija (<http://priroda-zagrebacka.hr>), JU Nacionalni park Kornati (<http://priroda-zagrebacka.hr>), JU „Park prirode Medvednica“ (<http://www.pp-medvednica.hr/>), JU Park prirode Telašćica (<http://www.pp-telascica.hr/>), JU Park prirode Lonjsko polje (<http://www.pp-lonjsko-polje.hr/>), JU Park prirode „Lastovsko otoče“ (<http://pp-lastovo.hr/>)

9 Suradnička vijeća PP Lastovsko otoče i PP Telašćica uspostavljena kroz projekt „Zajedno za prirodu i okoliš“ te SEAMed projekt Udruge Sunce, a koji su se provodili u razdoblju od 2013. do 2016. godine razvila su smjernice za rad vijeća, a koje su dostupne u priručniku „Zajedno za prirodu i okoliš“

i strukturom vijeća. Naime, istaknuto je kako previše usko usmjereni stavovi, pogledi i interesi pojedinaca mogu onemogućiti postizanje konsenzusa. Nadalje, postoji opasnost da se "saboteri" javi za poziciju u suradničkom vijeću kako bi promicali svoje interesne na štetu ostalih. Također, često osobe koje imaju najveći utjecaj u lokalnoj zajednici nisu spremne raditi u smjeru zaštite prirode. Istaknuto je kako je teško predvidjeti reakcije pojedinaca uključenih u vijeće te je stoga potrebno osigurati dobrog facilitatora. Također, svim članovima vijeća treba dati vremena da se naviknu raditi zajedno, a u vijeće birati ljudi spremne na dijalog i suradnju, odnosno izbjegavati konfliktne osobe. Pri odabiru članova vijeća preporuča se korištenje *bottom-up* pristupa (pristup odozdo prema gore), odnosno pokušati se prvo dogоворiti s pojedincima koji pokazuju potencijal za konstruktivan angažman, a onda dati sugestiju njihovim organizacijama/ skupinama da ih nominiraju kao svoje predstavnike u vijeću.

Također je istaknuto kako u slučajevima kada su upravljana područja osobito velika ili razdijeljena nekom geografskom barijerom, stanovništvo iz jednog dijela područja često nije zainteresirano, a ponekad čak niti ne bi trebalo imati utjecaj na probleme i diskusije vezane za drugi dio područja te model jednog vijeća nije jednako primjenjiv na područja različitih veličina i lokacija. Stoga se kao rješenje predlaže umjesto jednog sveobuhvatnog vijeća organizirati lokalna (ili tematska) vijeća. Treba imati na umu kako uspostava ovakvih vijeća povlači za sobom potrebu za dodatnim ulaganjem vremena i sredstava za okupljanje i koordinaciju takvih vijeća od strane JU.

Važno je naglasiti i kako je na području upravljanja pojedinih JU puno jedinica lokalne samouprave u kojima su na vlasti različite političke stranke te se njihova eventualna neslaganja mogu negativno odraziti na rad suradničkog vijeća, a time se i potencijalno sabotira rad same JU. Stoga se predlaže uključivanje u vijeće osoba koje su politički neopredijeljene, što je ponekada teško. Ipak, vjerujemo kako se odabirom osoba koje su spremne na dijalog i suradnju te korištenjem facilitatora tijekom sastanaka vijeća ovakvi nedostaci mogu prevladati. Jedna od mogućnosti je i da svi članovi vijeća potpisuju izjavu da su privrženi misiji JU, te da nisu vođeni vlastitim, stranačkim, ekonomskim ili nekim drugim interesima.

Sudionici su istaknuli kako je teško unaprijed predvidjeti tko je sve potreban u vijeću, te postoji opasnost da se izostave dionici koji se u specifičnim situacijama pokažu izrazito bitnima. Stoga se kao rješenja predlažu, umjesto jednog vijeća koje će odlučivati po svim pitanjima, osnivanje tematskih vijeća i/ili identificiranje relevantnih osoba i/ili stručnjaka koji bi se po potrebi zvali na savjetovanja i tematske sastanke.

Pojedini sudionici istaknuli su kako je model uključivanja javnosti putem vijeća još uvijek neprimjenjiv na određenim područjima te kako je potrebno gledati šire i tražiti druge modele i pristupe. Naime, sudionici su zaključili kako je društvo u Hrvatskoj još daleko od toga da članovima vijeća nudi "samorealizaciju" dok svatko još uvijek uglavnom gleda svoju korist te stoga treba pronaći način da im se ta korist i predstavi (pogotovo u temperamentnim i zavađenim zajednicama). Istaknuto je kako je potrebno koristiti već postojeće lokalne navike (način komunikacije, tradiciju) odnosno obratiti se stanovništvu "lokalnim jezikom", a ne ulagati energiju najprije u to da se mentalitet preko noći promijeni. Rješenje za pojedine lokalne zajednice možda je pronalazak nekog manje formalnog sustava razmjene iskustava i mišljenja, odnosno barem osmišljavanje manje formalnog naziva za vijeće.

Uočena je mogućnost da se suradničko vijeće pretvori u nešto što postoji "samo na papiru", saziva dvaput godišnje i nema aktivnu funkciju, a članovi ostatak vremena nisu ni na koji način aktivni u postizanju zajedničkih ciljeva zbog kojih je vijeće imenovano. Kao rješenja predlažu se uspostava kontinuirane komunikacije uz redovite sastanke, komunikacija putem *mailing* liste te dodatni povremeni sazivi vijeća u slučajevima potrebe rasprave određene goruće teme. Također, istaknuto je kako je važno pokušati ponuditi članovima vijeća neki vid samorealizacije koja će ih dugoročno motivirati za sudjelovanje u radu suradničkog vijeća. Lako je gore spomenuto da smo još daleko od toga, ipak je prepoznato da je to put koji treba slijediti.

Zaključno, ono što se pokazalo nužnim je osigurati uspješnost rada vijeća, prilagoditi rad vijeća uvjetima i specifičnostima lokalne zajednice u kojoj se osniva, osigurati dobru organizaciju rada vijeća, osigurati finansijska sredstva, facilitatora, voditi računa prilikom odabira članova vijeća te pružiti neki vid nagrade članovima kako bi se motivirali za rad u vijeću, za pojedina pitanja uključivati stručnjake, odnosno druge relevantne predstavnike lokalne zajednice i šire.

5. Kako unaprijediti suradnju javnih ustanova i građana s inspekcijom zaštite prirode?

Osvrt na inspekciju zaštite prirode kroz iskustva rada na Zelenom telefonu, voditeljica Zelenog telefona Udruge Sunce, Ivana Krstulović Baković, Mag.iur

Upravnom sustavu Republike Hrvatske inspekcija predstavlja sponu građana i države kada nastane ili se pak uoči neki problem povezan sa zaštitom prirode. Zakon o zaštiti prirode propisuje nadležnost inspektora zaštite prirode u pogledu kontroliranja zakonitosti ponašanja pojedinaca i pravnih osoba u smislu materijalnog uređenja tog zakona. Ako tko prekrši odredbe Zakona o zaštiti prirode, inspektor zaštite prirode nadležan je za neprimjereno ponašanje izreći odgovarajuću sankciju. Naime, ideja postojanja državne službe koja ima takve ovlasti jest u brzom i ekonomičnom rješavanju problematičnih situacija kada bi sudsko procesuiranje kažnjivih ponašanja iziskivalo provođenje predugih i preskupih postupaka. Međutim, praksa često pokazuje nešto sasvim suprotno - umjesto problema koji su brzo i efikasno riješeni, nailazimo na ignoriranje pojedinih problema ili pak vremenski predugo rješavanje prijava. Objekt situacije predstavljaju opasnost za objekt koji Zakon štiti- prirodu i same po sebi su u suprotnosti s načelima tog istog zakona. Naime, kroz dugogodišnju praksu uočeno je kako su inspekcijske službe podkapacitirane i time u nemogućnosti efikasno izlaziti na teren i reagirati pravovremeno na pojedine prijave. Rezultat je nemogućnost identificiranja počinitelja što znači nekažnjavanje štetnog ponašanja i nesaniranje nastale štete. Dakle, prijava problema u ovom slučaju gubi svaki smisao te se povjerenje građana u inspekcijsku službu ozbiljno ugrožava. Često puta su nejasni prioriteti u postupanju kao i kriteriji po kojima je jedan problem manje/ više bitan ili hitan. Takvo paušalno odlučivanje često povlači konotacije povezane s pogodovanjem pojedincima ili pak pravnim osobama i izaziva nepovjerenje među građanima što može i ne mora biti točno. Međutim svakako je uputno javno objaviti kriterije ili pak planove kako bi svi građani imali jednaku informaciju te kako se povjerenje ne bi bespotrebno stavljalio pod upitnik. Pružanje povratne informacije po obavljenom inspekcijskom nadzoru prijavitelju koji je to zatražio rijetko se događa dobrovoljno. Puno češće su prijavitelji prisiljeni posegnuti za alatima koje im na raspolaganje stavlja Zakon o pravu na pristup informacijama te rokovima i novčanim kaznama utjerati informaciju kad je proveden inspekcijski nadzor i kakav nalaz nosi. Smatramo kako je informacija o tome što je učinjeno važna osobi koja je problem prijavila i u konačnici s njom se zaokružuje proces inspekcijskog nadzora po prijavi građa. Ako nema povratne informacije ili izvješća ne vidimo svrhu prijave. Dostupnost informacija i pristupačnost službi je problem kojeg podcrtava podkapacitiranost i nedovoljno novčanih sredstava. Međutim, iako naoko tehničke naravi problem je veoma značajan za sustav jer je pravo na pristup informacijama prvi stup sudjelovanja javnosti u zaštiti okoliša i prirode i stvara preduvjet svakom dalnjem smislenom djelovanju građana. Građani su glas okoliša, glas prirode koji kao saveznici zajedno s inspektorom zaštite prirode imaju isti cilj- zaštitu i prevenciju loših ponašanja. Otvorenost inspekcijskih službi prema građanima u smislu razvoja metode postupanja po prijavama koja uključuje informiranje građana i slobodan protok informacija imala bi višestruke koristi za djelovanje te iste službe što u konačnici znači i zaštitu prirode RH.

Upravo se o navedenim problemima raspravljalio i tijekom seminara te su sukladno tomu identificirani prijedlozi za unaprjeđenje suradnje javnih ustanova i građana s inspekcijom zaštite prirode:

- Izrada jednostavnog i lako dostupnog servisa inspekcije zaštite prirode za prijave građana (npr. na mrežnoj stranici, razvoj aplikacije,...).
- Uspostava telefona za dojave građana koji objedinjuje sve inspekcije (građevinsku, zaštita prirode, zaštita okoliša,...).*
- Populariziranje funkcije čuvara prirode i inspekcije zaštite prirode kroz manifestacije (npr. Dan čuvara prirode, Dani otvorenih vrata, itd..).
- Populariziranje svih inspekcija i njihovih ovlasti kroz kampanju u medijima.
- Organiziranje edukacije djece u školama vezano uz inspekciju zaštite prirode (npr. Školski sat s inspektorom zaštite prirode ili čuvarom prirode).
- Organiziranje edukacije lokalnog stanovništva o funkciji čuvara prirode i inspektora zaštite prirode.
- Osiguravanje prepoznatljivosti inspektora zaštite prirode u javnosti (npr. kreiranje uniforme).
- Osmišljavanje komunikacijske strategije inspekcije zaštite prirode prema različitim dionicicima.
- Organiziranje redovitih sastanaka javnih ustanova s inspekcijom zaštite prirode, u svrhu poboljšanja komunikacije.
- Osnaživanje komunikacije između sudstva i inspekcije zaštite prirode.
- Unaprjeđivanje zakonske regulative u svrhu efikasnijeg rada inspekcije zaštite prirode i čuvara prirode.

- Uklanjanje administrativnih prepreka inspekcije zaštite prirode, kako bi se ubrzao izlazak na teren.
- Povećanje broja inspektora zaštite prirode.
- Uvođenje dežurstva inspektora zaštite prirode, u svrhu pravovremene reakcije.

Također sudionici su istaknuli kako je suradničko vijeće korisno kod ublažavanja nekih od predstavljenih problema inspektora zaštite okoliša, odnosno može ubrzati cijeli proces dojave prekršaja.

*Zeleni telefon je besplatni alat za sve građane koji žele prijaviti neki problem vezan za zaštitu okoliša i prirode, a ne znaju kome bi se obratili. Mrežu zelenih telefona trenutno čini 9 udruga; Zelena Akcija iz Zagreba, Eko Pan iz Karlovca, Ekološko društvo Žmergo iz Opatije, Zelena Istra iz Pule, Sunce iz Splita, ZEO Nobilis iz Čakovca, Zeleni Osijek iz Osijeka, Eko Zadar iz Zadra i Krka iz Knina. Članice Mreže za prijave građana koriste jedinstveni telefonski broj 072 123 456, a prijava se usmjerava na najbližu udrugu. Svrha rada Zelenog telefona je da potiče građane na aktivno sudjelovanje u zaštiti okoliša, a nadležne institucije na učinkovito rješavanje problema u okolišu. Vidljivost ovog servisa unatoč gotovo dvadesetogodišnjem radu, još uvijek je nedovoljna među građanima, ali i različitim institucijama i službama čemu svjedoče i rezultati spomenutog seminara te u narednom razdoblju treba biti pojačana.

PREPORUKE I ZAKLJUČCI

Preporuke koje su proizašle iz provedenih aktivnosti mogu se grupirati u nekoliko ključnih područja.

Edukacija

Daljnja edukacija svih sudionika u procesu sudjelovanja javnosti, građana, djelatnika javnih ustanova, ali i medija nužna je kako bi se osiguralo uspješno sudjelovanje javnosti. Edukacija treba obuhvatiti jačanje svijesti javnosti, kako o važnosti zaštite prirode, tako i o prednostima sudjelovanja javnosti. Javnost se treba educirati i o zakonodavstvu povezanim s pravima na informiranje i sudjelovanje. Također, potrebno je ukazivati na prednosti sudjelovanja javnosti, kao i primjere dobre prakse. Stoga su ovakvi dokumenti vrijedan izvor informacija.

Komunikacija i alati za uključivanje javnosti

Naglašena je potreba za provedbu edukacije o metodama komunikacije te za izradom pomagala poput priručnika za komunikaciju.

Kako bi djelotvorno komunicirale, javne ustanove trebaju osigurati transparentnost u radu i donošenju odluka. Stoga potičemo na korištenje nalaza rezultata analize predstavljene u ovom dokumentu te unaprjeđenje mrežnih stranica. Komunikaciju je moguće provoditi i drugim kanalima (npr. e-mail) no, ovisno o lokalnoj zajednici potrebno je pronaći primjereni oblik komunikacije. Potrebno je osigurati češće održavanje sastanaka, radionica, akcija. No kako bi se ovo postiglo nužno je da uključeni akteri razumiju ključne koncepte vezane uz sudjelovanje javnosti.

Suradnička vijeća prepoznata su kao odličan alat za uključivanje javnosti u rad zaštićenih područja, međutim njihovo osnivanje i djelovanje zahtjeva određene resurse i kapacitete, osobito javnih ustanova koje najčešće trebaju koordinirati rad ovakvih vijeća. Stoga je nužno planirati sredstva i osoblje za aktivnosti povezane s radom suradničkih vijeća.

S obzirom da javnim ustanovama upravljaju upravna vijeća kao jedna od preporuka za poboljšanje rada vijeća, ali i uključivanja javnosti u upravljanje zaštićenim područjima je i uvođenje obveze da barem jedan upravnog vijeća bude predstavnik organizacija civilnoga društva.

Planiranje uključivanja javnosti

Iako se i tijekom provođenja istraživanja kao i tijekom seminara isticala nužnost provedbe zakonskih propisa vezanih uz sudjelovanje javnosti, velik broj uključenih istaknuo je važnost planiranja aktivnosti povezanih sa sudjelovanjem javnosti kako bi se osiguralo rano uključivanje javnosti. Kao jedan od načina predložena je i izrada strategije na razini JU kojom bi se definirala dinamika uključivanja javnosti za svaku JU te na vrijeme pristupilo ranom uključivanju javnosti u pojedine ključne procese. Kroz planiranje uključivanja javnosti omogućuje se i planiranje potrebnih financijskih i ljudskih resursa čime se unaprijed smanjuje mogućnost pojave različitih problema povezanih s nedostatkom istih. Također, aktivnosti se planiraju sukladno raspoloživim mogućnostima, nastojeći postići najviše u okviru trenutnih i predviđenih budućih okolnosti. Planiranje omogućuje i postavljenje prioriteta povezanih s uključivanjem javnosti, definiranje ključnih dionika, smisleno uključivanje javnosti s konkretnim prijedlozima kao i sinergiju različitih procesa.

Suradnja s organizacijama civilnoga društva

Budući da je suradnja s okolišnim organizacijama civilnoga društva prepoznata kao iznimno bitna, kao preporuka javnim ustanovama istaknuta je potreba za razmatranjem OCD-ova kao partnera za provedbu različitih aktivnosti u strateškim planovima i planovima upravljanja zaštićenim područjima. Partnerstva mogu biti ostvarena i kroz suradnju na projektima te angažman OCD-a za pojedine aktivnosti od za koje JU nemaju kapaciteta.

Zaključci

Projekt „Odgovorno za prirodu“ kroz svoje aktivnosti dao je doprinos dalnjem razvoju sudioničke demokracije u Hrvatskoj.

Naime, svi dionici uključeni u proces izrade analize kao i sudionici predstavljenog seminara imali su se priliku educirati i informirati o važnosti sudjelovanja javnosti, prednostima uključivanja javnosti te obvezama koje proizlaze iz međunarodnog i nacionalnog zakonodavstva. Aktivnosti su također doprinijele jačanju suradnje između organizacija civilnoga društva te javnih ustanova za upravljanje zaštićenim područjima.

Posljednjih godina došlo je do porasta razine znanja i iskustava pa tako i unaprjeđenja sudjelovanja javnosti u zaštiti okoliša i prirode, a što je rezultat sinergijskih procesa. Međutim, još uvijek postoji dio, kako pojedinaca, tako i institucija, koje nisu svjesne važnosti i prednosti uključivanja javnosti. Postoji širok raspon iskustava javnih ustanova koji zapravo ide od složenog uključivanja javnosti pa sve do onemogućavanja pristupa informacijama. Primjeri suradničkih vijeća pronađeni su kod županijskih javnih ustanova kao i ustanova parkova prirode i nacionalnih parkova, no suradnička vijeća nisu pronađena kod lokalnih javnih ustanova. Udruge ovdje igraju ključnu ulogu i to kroz svoje uključivanje u relevantne procese, stjecanje i širenje iskustva o njihovoj provedbi, konstantan pritisak za uključivanje javnosti kada je to propušteno, ali i kroz zagovaranje za poboljšanje procesa sudjelovanja javnosti koristeći primjere dobre prakse.

Izdavač: Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce

Urednica: Gabrijela Medunić-Orlić (Udruga Sunce)

Suradnici:
Udruga Sunce: Zrinka Jakl, Ivana Krstulović Baković,
Matea Špika, Andrea Gizdić, Mia Bašić.

Udruga BIOM: Željka Rajković, Krešimir Mikulić

Prizma CPI d.o.o.: Martina Sudar

Oblikovanje i grafička priprema: Grafis d.o.o.

Split, 2017.

PARTNERI/NOSITELJI:

Vlada Republike Hrvatske
Ured za udruge

Sadržaj ovog materijala isključiva je odgovornost Udruge Sunce i ne odražava nužno gledišta Europske unije i Ureda za udruge Vlade RH.

Projekt Odgovorno za prirodu /Responsible for Nature financira Europska unija i sufinancira i Ured za udruge Vlade RH.